

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Annotationes Ioannis Bugenhagij Pomerani in decem epistolas Pauli

Bugenhagen, Johannes

Basileae, 1524

VD16 B 9232

Capvt I.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36165

ANNOT. IOANNIS POMERANI

bertate Christiana contra superstitiones & traditiones hominum auersantium ueritatem, qui dicunt se Christianos, & fiduciam quam deo debent, tribuunt operibus: factis ergo negant, qd' ore profitentur, cap. 1. quam ob causam. Quartus, Ut Christiani bonis operibus ad usus necessarios, & sobrietate uitæ ostendant fidem bonam, & ornent coram mundo doctrinā saluatoris nostri dei, ut pudeat aduersarius, nihil habens quod nobis iuste obijciat. Atq; hæc agit Paulus à principio 2. capituli usq; ad finē epistolæ. Quintus, Hereticum, id est contra uerbum ueritatis, siue ut uocat, consonam doctrinam docentem & sentientem excōmunicandum esse, per legem à Christo nobis prescriptam, Matth. 18. Si peccauerit, &c. In fine epistolæ sectarum authorem hominem, &c.

CAPVT I.

PAVLVS SERVVS DEI,
apostolus autem Iesu Christi.

NOta relinquentes: paucis uideamus, quid hæc ditissima huius epistolæ inscriptio habeat, quæ ita gratiam dei commendat, ut nobis uelit eā esse certissimam. Quid enim prodest multa de gratia audire, scribere, legere, si omnia adhuc dubitamus ad nos pertinere? Idcirco ait, quam deus qui non mentitur, promisit, qui ut non falli, ita nec fallere potest. Id quod

sic dicitur ad Timotheū: Deus seipsum negare nō potest, inquit, ante tempora æterna: ut omnino certissimus, quod non solum dilexit nos, cum facti eramus amici, sicut dicit ad Rhomanos 5. Sed etiam quando adhuc non eramus. De quo loco prædestinationis, uide Ephe. 1. Hic uides, ut alia taceam, quod Paulus dicit ad Rhoma. 11. Quis prior dedit ei, & retribuetur ipsi, ut confundantur omnino illi meritorum prædicatores. Quid enim meruimus ante mūdi cōstitutionem? Sed hæc audiunt ubiq; & uident in scripturis excæcati, & non intelligunt secundum iudicium dei, Esaiæ 6. Verum tametsi hæc gratia æterna sit, quia nihil noui apud deum est æternum, tamen nunc tandem reuelata est tēpore scilicet prædestinato à patre: quod cur fecerit, nulla causa nobis spectanda est, quàm beneplacitū siue bona uoluntas eius, sicut uides Ephe. 1. Reuelata est autem, ut ait, per prædicationem non qualemcumq;. Nam pseudapostolos & superstitionū & humanarum traditionū prædicatores condemnat Paulus: sed per prædicationem, qualis Paulo commissa est, per delegationem saluatoris nostri dei. In quo & suam uocationē iactat, ut solet, ut certissimus eum non suum, sed Christi docere uerbum. Qualis uero Pauli prædicatio sit, epistolæ eius omnes testantur. Alijs prædicationibus, quæ non sunt secundum sanam doctrinam domini nostri Iesu Christi, non solus

ANNOT. IOANNIS POMERANI

non obscuratur, sed & obliteratur gratia hæc, sicut factum est: tantum abest ut reuelatur. Quid enim gratiam reuelaret, qui in re, ut falso putant, salutis, nihil nisi operibus uel confidere uel diffidere sciunt? Præterea in hoc loco uides, quàm insipienter errent, qui gratiam dei, de qua loquuntur scripturæ, per quam solum saluamur, describunt esse habitum in homine, siue qualitatem, cum sit fauor potius in deo bene uolente nobis, ut filijs. Vbi enim quæso erat gratia illa in nobis, quando adhuc mundus non erat conditus? cum uideas Paulum sic dicere. Qui dilectos nos reddidit in dilecto filio suo ante mundi constitutionē. Vide de gratia & dono in locis Philippi.

Iuxta fidem electorum dei.

Iam quoque uideamus ea, quæ in hac inscriptione prætermisimus. Paulus seruus dei, apostolus autem Iesu Christi, &c. Clarius erit si nõ, Iuxta, sed, Ad legimus. Apostolus autem Iesu ad fidem electorum dei: id est, ad hoc apostolus, siue missus prædicator, ut prædicet fidem electorum dei, non quam quisque sibi profide fingat, quemadmodum qui in cogitationibus cordis sui confidunt, & se credere putant: sed ut prædicem fidem, quam habent qui electi sunt à deo. Hæc fides est in nulla re, in nullo opere querere salutem, aut confidere: sed de omnibus desperare, & in solo deo per Christum

Christum sperare gratiam & uitã eternam : id quod
 exponit, dicens: ad cognitionem ueritatis, &c. id est,
 apostolus ad agnitionem ueritatis, hoc est, ut per me
 agnoscat ueritas, non cuiusuis scientiæ: quales sunt,
 quod duo & duo sunt quatuor, & quod homo est ani-
 mal rationale: sed ut agnoscat ueritas, quæ est secun-
 dum pietatem, quæ pertinet ad hoc, ut discamus deo
 cõfiderere, & proximorum curam agere, & quæ per-
 tinet ad fidem & charitatem: ut supra in epistola ad
 Timotheũ diximus, Quæ pietas, inquit, est in spe ui-
 tæ eternæ: id est, quæ non gloriam, nõ merita respicit:
 sed quæ sperat non quod meruit, sed quod deus pro-
 misit, nempe uitam eternam. Nam hoc protinus addi-
 tur: quam, inquit, deus promisit. Pietas nõ hanc uitam
 respicit, neq; omnia quæ uidentur, in quibus necesse est
 eam affligi, & omnia mortificari: sed respicit uitam
 eternam, & illa quæ non uidentur, 2. Corin. 4.

Tito germano filio.

Id est, qui Titus est filius meus, quod à me fidẽ didice-
 rit, quam iam & ipse & ego communem habemus.

**Huius rei gratia & consti-
 tuas oppidatim.**

Quales constituat seniores, siue dei uerbi prædica-
 tores, qui populo præficiendi sunt, ostẽdit: ut in omni-
 bus ornetur dei uerbum, & efficaciter promoueatur.

ANNOT. IOANNIS POMER.

Quae uero huc pertinent, ferè diximus in epistola ad
Timotheum.

Inculpatus.

Id est, absq; crimine secundum iudicium mūdi, aliās
in conspectu dei nemo absq; crimine est.

Luxus.

Vel ebrietatis, uel crapulae, cui opponit sobrietatē.

Intractabiles.

Id est, inobedientes, qui nullis audiunt bonis persua-
sionibus.

Non percussorem:

Eum significat Græca dictio, qui lingua percussit:
quasi dicas, non mordacem, id est, qui ex inuidia fera-
tur in quosuis. 2. ad Timo. 2. Seruum dei non oportet

Volunt pugnare, &c. Talia nostri, qui increpationes euanges-
nos esse mo licas non libenter audiunt, referūt quod oportet pra-
destos, ne dicatorem dicere placentia, contra id quod diximus
eis oppona 2. ad Timo. 4. Et interim non uident, quod hic sequi-
mus uerbū tur: Redarguito illos seueriter.
dei.

Temperantem.

Castitas nūquam de uirgine in scripturis laudatur.
Id est, castum (keusch) Vides, quod temperantia &
castitas ei quoq; tribuitur, qui habet uxorem. Sic non
sentiunt doctrinā in hypocrisi loquentium mendacia-
Tenacem eius, &c.

IN EPI. PAV. AD TITVM. 114

Certi sermonis, qui est secundum doctrinam: id est
qui pertinet ad docendum, ne sinat se inde auelli qua-
uis occasione, uel contradictione, uel persuasione: hoc
est, qui certo teneat sermonē, quo populus doceatur.
Ut potens, inquit, sit, &c. hoc est, altera manu edifica-
re, altera tenere gladium, ut legis in Esdra. *In Esdra.*
Ista duo siue istam uerbi potentiam qui non habet, non fiat epi-
scopus, id est prædicator. De Christo legis Matth. 7.
Admirabantur turbæ super doctrina eius: erat enim
docens eos sicut potestatem habens: & nõ sicut scribæ
eorum & pharisæi, id est, non frigidum uerbum, aut
in persuasibilibus humanæ sapientiæ uerbis loqueba-
tur: sed loquebatur uerbum efficax in cordibus homi-
num, ita ut cogèrentur fateri hanc doctrinã esse à deo

Sunt enim multi intractabiles, &c.

De pseudapostolis loquitur, de quibus sæpe supra.

Qui totas domos.

Secunda ad Timo. 3. Qui subeunt in familias, &c.
id est, latenter intrant, hoc est nolunt uideri.

Dixit quidam.

Epimenidis Græci poëtæ citat uersiculũ cõtra Cre-
tenses. Nostri pseudoprophetæ, quibus docentibus ni-
hil aliud est in ore, quàm Aristoteles, & quicquid est
Ethnicũ, nõ putet se hinc probari, quod Paulus citat
Non pro pietate ci-
tat, quia ni-
hil docet
hoc.

ANNOT. IOANNIS POMERANI

ex Ethnico. Nam putant hoc ad sanam doctrinā pertinere, & eam inde confirmari. Paulus uero nihil inde, quod ad salutem attinet, docet: sed id quod est, indicat contra Cretenses ex ipsorum testimonio. Deinde **Omnis homo mendax.** subindicat in Ethnicorum scriptis esse mendacia, cum dicit: Testimonium hoc uerum est, &c. Vētres pigri, id est, qui nihil aliud sunt, quā uentres, qui propter uentrem omnia agunt.

Sani in fide,

Sunt, qui habēt fidem electorū dei, ut supra dictum, qui nihil ad dei iustitiam suscipiunt, prāter Christum. Alij uestitui, cibo, potui, diebus, ieiunijs, orationibus, ceremonijs, & alijs operibus iustitiam tribuunt, qui his factis negant deum: quæ sibi pro deo erigunt, dum talibus fidunt, & iustitiam tribuunt, quæ soli deo debetur, qui tamen interim dicunt, deum esse propitium, patrem, & se ex sola dei misericordia saluandos. Vide ergo ut sic intelligas, quod dicit: Deum profitentur se scire, factis autem negant. Nam de crassis illis peccatoribus, scortatoribus, adulteris, ebriosis, &c. non solum hoc dicit, qui hisce factis neminem seducūt à fide: sed multo amplius, imò solum de illis, qui subuertunt domos iudaicis fabulis, & doctrinis hominū, qui non sustinent ueritatem, sicut manifeste hic exponit. 2. Timothei 3. Habentes speciem pietatis, uim eius abne-

gantes. Ex his sunt, qui subeunt in familias, &c.

Omnia quidem pura, &c.

Insignis locus contra doctrinas, siue traditiones hominum. Fidelis, cui solum curæ sunt præcepta dei, utitur omni creatura dei, quam deus creauit utendam, non solum sine peccato, sed etiam cum augmento sanctitatis & fidei: quia utendo agit gratias, & magnificat deum ex puro corde, agnoscens pium patrem & datorem. 1. ad Timo. 4. Contra, impuris, quorum corda non sunt purificata fide: id est, infidelibus, omnes creature sunt impuræ, quia & ipsi, sūt impuri in mente & conscientia. Horum uita quia peccatum est, non potest non omnis creaturarum usus eis esse in peccatum. Quæ enim mundum contrectare potes immundis manibus? Et lex habet: Quicquid tetigerit immundus, immundum erit. Infidelis nullis creaturis recte uti potest, quæ solum creatæ sunt fidelibus ad utendum: id quod ex Genesios libro non difficile fuerit ostendere, & Paulus confirmat, 1. ad Timo. Sequitur ergo, quod in omnibus quoque operibus peccant: quæ si bona apparerent, mera sunt hypocrisis. Quicquid enim non est ex fide, peccatum est: & non potest arbor mala fructus bonos facere. Sunt, inquit, abominabiles deo, & qui nolunt acquiescere ueritati, quæ damnat eorum hypocrisis, & traditiones humanas, & qui ad nullum opus bonum sunt apti, quia sunt arbor mala.